

*Pláství medu je řeč vlídná, lahodou
duši a uzdravením kostem.*

(Příslaví 16,24)

Nové Bratrské Listy

Z obsahu:

Svatodušní kázání

J. M. Lochman - Letnice

Th. Beza - 500 let

F. L. Věk a Ochránov

Putování po via exulantis

obsah

kázání

Bůh nechce, abychom byli sami 31
(*B. Kejř, 2003*)

biblické a teologické studie

Letnice (*J. M. Lochman*) 33

dějiny

Theodor Beza (*P. Keřkovský*) 36

F. L. Věk a Ochranov 39
(*J. Halama*)

unitas fratrum

Teologická komise UF (*jhjr*) 43

Nové zprávy z Wupperthalu 45
(*Unity Newsletter*)

náš seniorát

Práce sester (*L. Bernardová*) 46

Naše děti - naše budoucnost 47
(*Margit Lessing*)

Sborový den v Praze (*ek*) 49

z církvi

Putování po stopách 50
Moravských bratrů 2
(*K. Szczepaniková*)

knihy

Nová kniha o dějinách Izraele 53

Pocta Mikuláši Klaudiánovi 54

Pozvání na Husův den (*žb*) 55

Jan Hus jako světec (*P. Soukup*)

Nové Bratrské Listy

21. ročník (2019)

Vydává OCHRANOVSKÝ SBOR

při ČCE v Praze

Čajkovského 8, 130 00 Praha 3

mail redakce: halama@etf.cuni.cz

Registrováno pod zn. MK ČR E 12555

editorial

Milé čtenářky a čtenáři,

toto číslo našeho časopisu je, jak snadno poznáte, zaměřeno svatodušně, svátek Letnic je dost často opomíjenou částí našeho církevního života.

Z historie se nám připomíná teoretik křesťanské odpovědnosti za svět Th. Beza (500 let od narození) a katolický kupec z Dobrušky F. V. Hek, který jako první zpracovával v Ochranově bratrské folianty (250 let od narození). Prvý měl dobré styky s Jednotou starou, ten druhý s obnovenou.

Zbytek čísla tvoří zprávy z UF a z našeho seniorátu, doplněné o závěr „cestopisu“ po stopách moravských exulantů.

Začíná léto, na které jsme se jako děti vždycky tolik těšili. Jako dospělí máme jiný úhel pohledu a není málo věcí, které nám působí starosti. Jak bude letos s vodou a úrodami? Předpovědi nejsou příliš nadějně. Kam povedou podivné politické hrátky, lži a nepoctivosti? Je politika nutně spojena s hádkami a haněním druhých?

Naše heslo mluví o vlídné řeči jako balzámu pro duši i tělo. Ne ukřičet, přehádat, zostudit, ale domluvit se vlídně. To je ovoce Ducha, jak víme: láska, radost, pokoj...

Přeji vám, aby vás provázely létem, i přes nepokoje, nevraživost a zlost, kterým se zjevně vede dobře, navzdory suchu.

Ale i kdyby se vedlo všemu nejhoršímu, budoucnost to nemá - budoucnost se nám otevřela vzkříšením Krista a vede nás do ní Duch, kterého Bůh poslal. Duch síly, lásky a rozvahy, Duch, který nás učí jednat a mluvit vlídně, a který chce být s námi právě i letos v létě.

Srdečně vás zdraví

Jindřich Halama

Děkujeme za podporu pro náš časopis.

Číslo účtu 2900700247/2010

kázání

Bůh nechce, abychom byli sami

Milujete-li mne, budete zachovávat má přikázání; a já požádám Otce a on vám dá jiného Přímluvce, aby byl s vámi navěky - Ducha pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná. Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude. Nezanechám vás osiřelé, přijdu k vám. (J 14,15-18)

Milé sestry a bratři,

určitě mnozí z nás oceňují, když mohou být občas sami. Když můžeme zakoušet chvíle klidu, když po nás nikdo nic nechce, když se můžeme věnovat tomu, co nás baví a dělat to, co právě chceme. Je to určitá relaxace, když nás zrovna nikdo nehoní, když se můžeme v klidu obírat svými vzpomínkami... a nebo zase plány a nadějemi. Ale být trvale sám, být ve všem odkázán sám na sebe, to je zase břemeno, které je příliš těžké. Uvědomujeme si, jak jsou naše síly a schopnosti omezené, jak je prostě dobré mít někoho po boku, nebýt jen jako „kůl v plotě“ (jak pověděl náš neblahý státník, který však – navzdory směšnosti svého rčení - v tomto ohledu správně pochopil, co není dobré, co je ubíjející). Jenže – kolikrát jsme si už také mohli ověřit, že život přináší situace, na které žádné lidské síly nestačí, ani spojené lidské síly. Že život je nejen strašně komplikovaný, že se dějí věci, se kterými si neporadíme, které nás hluboce sráží... ale co je horší, s čím si už vůbec neporadíme, totiž se smyslem života. Záleží-li všechno na nás, jestliže my jsme středem vesmíru (nebo si to aspoň myslíme a podle toho uzpůsobujeme své chování, své rozhodování, své priority) – pak opravdu nemáme naději. Jsme li ve vesmíru sami, pak se nemáme o co opřít. Pak na nás často studeně dýchne chlad z prázdných hlubin mezihvězdného prostoru. Ne, je samota, o kterou není co stát.

Náš text je z rozsáhlého oddílu, kterým Pán Ježíš před velikonočními událostmi připravuje své nejbližší, totiž své učedníky (církve) na svůj odchod. Nejedná se o kratičké odloučení. Jsou před ním ty jeruzalémské události, je před ním smrt na kříži. A Ježíš své učedníky vyučuje věcem, které mají nastat. Ale nejen vyučuje. On je povzbuzuje, dodává jim naději zvěstí, že nezůstanou sami. Že Pán Bůh má i pro tuto nesmírně složitou situaci své podivuhodné řešení... A Ježíš začíná ohlašovat příchod Ducha svatého.

Ovšem je zde pro něj poprvé užít neobvyklý výraz – Přímluvce, jinak také Utěšitel – to jsou nedokonalé pokusy vyjádřit, jaký smysl je za původním řeckým termínem PARAKLÉTOS. Asi nejpřesnější by bylo hovořit o někom, kdo zastupuje, obhajuje a posiluje toho, kdo se dostal do těžké situace, kdo je sám, kdo je ostatními lidmi osočován, na koho jsou vytahovány samé nepěkné věci, kdo stojí před soudem a nemá šanci obstát... Nemá šanci obstát sám. Ale je tu paraklét = obhájce, advokát,

kdo se může přimluvit, kdo obžalovaného dokáže uvést v jiném světle, kdo pro něho získává přízeň a náklonnost soudu. Snad názorné to bude, když si připomeneme nádherně jisté vyznání apoštola Pavla vzhledem k perspektivě těch, kteří se hlásí k Bohu, přestože je na jejich straně mnoho nedostatků. Ještě je možné na ně vytáhnout všelijaké důkazy o jejich provinění, ale oni nejsou sami, nejsou bez pomoci: Ř 8,34 „Kdo je odsoudí? Vždyť Kristus Ježíš, který zemřel a který byl vzkříšen, je na pravici Boží a přimlouvá se za nás!“ Ano, ten, který byl učiněn „Boží spravedlností“, který už za hříchy zaplatil, ten nám stojí po boku (a dokonce na našem místě).

Jenže vy namítnete, že přeče tento verš z listu Římanům je o Ježíši Kristu! A máte úplnou pravdu. Ale podívejme se pozorněji do našeho textu: „já požádám Otce a on vám dá jiného Přimlunce, aby byl s vámi navěky“. Teď si dovoluji vás krátce obtěžovat poukazem na řecké výrazy. Nejde o to, dělat tento výklad složitějším a učenějším, ale naopak jej udělat co nejvíce srozumitelným a názorným. Řečtina má dva výrazy, které vyjadřují to české „jiný“ (jiného Přimlunce, jiného obhájce). Zní: ALLOS a HETEROS. Zatímco však allos znamená další stejného druhu, heteros se používá pro další jiného druhu, odlišné kvality. Allos může počítat stejné věci, stejné osoby, stejné podstaty... Heteros však vyjadřuje rozdílnost. Jestliže Ježíš říká: „já požádám Otce a on vám dá jiného Přimlunce, aby byl s vámi navěky“ – pak mluví o dalším Přimlunci, který je stejné kvality, který je s ním totožný. A ten se také za nás přimlouvá, ten nám je po boku, i tehdy – a řekl bych zvláště tehdy – když už nemáme nic jiného.

Ale Pán Ježíš nemluví o Duchu svatém jen jako o paraklétovi = přimlunci, obhájci, advokátu. Označuje jej také jako Ducha pravdy. „Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude“. A zase – není to nějaká odlišnost. Vždyť právě v této kapitole Pán Ježíš o sobě říká: Já jsem ta cesta, pravda i život. Je to potvrzení, že je sice „další“ osobou, ale stejného druhu. Když se mluví o Duchu pravdy, spíše si však vybavíme, že je pravdivým, věrným předavatelem toho, co Ježíš říkal a učil: „Ale Přimlunce, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem vám řekl.“ (J 14,26) Ano, Duch svatý nám, mimo jiné, zvláštním způsobem připomíná Ježíšovo evangelium. Evangelium o Boží lásce k člověku. Připomíná nám to nejen jako smyčka magnetofonového pásku, která nahraný záznam je schopná opakovat tak dlouho, až nám nahrávka utkví v paměti – Duch svatý nám připomíná Ježíšovo slovo tak, že nemáme pochybnosti o jeho pravdivosti. Někdy nám musí připomenout to, co jsme neznali. Ale jindy nám zvláštním způsobem vloží do srdce to, co jsme hlavou znali. Určitě jste to mnozí zažili, když jste již poněkolkáté četli nějaké biblické místo – a najednou k vám nově, osobně promluvílo. A vy jste věděli – to je pro mě. Bůh ke mně promluvil.

Je to úžasné zaslíbení, milé sestry a bratři, které Pán Ježíš dával učedníkům a které se po jeho odchodu uskutečnilo. Ale dodejme, nikoliv automaticky – celý ten náš oddíl začíná podmínkou: „Milujete-li mne, budete zachovávat má přikázání;

a já požádám Otce a on vám dá...“ Uvědomujeme si, jak jako jednotlivci, jako sbory, jako církve potřebujeme probuzení, nové zapálení Duchem svatým. Prožít něco podobného, jako ti ustrašení učedníci za zavřenými dveřmi, jako nechápaní poutníci v Jeruzalémě v den padesátý, jako rozvadění ochranovští v roce 1727... A možná se za to modlíme. A úpěnlivě prosíme: Pane dej! Pane sešli! A on zatím říká: kdo mne miluje, bude zachovávat moje přikázání – a to ostatní přijde, to ostatní vám bude darováno s Přímluvcem, Utěшитelem, Duchem pravdy. A poznáte, že nebudete nikdy sami. Nebudete osiřelí (bez otce, ale také bez svého mistra, vůdce...). Milí přátelé, čím podrobněji pronikám k biblickým výpovědím o jednotlivých osobách Boží trojice, tím větší v tom mám zmatek – ale zároveň s ulehčením dodávám – tím jsem si jistější, že Bůh nechce, abychom byli sami. A on nám to dokazuje – sesláním svého Syna, aby sdílel s námi náš úděl, sesláním Ducha svatého, aby nás ujišťoval, že Bůh je s námi. Amen.

(Bohumil Kejr, 2003)

biblické a teologické studie

Jan Milič Lochman. O smyslu křesťanských svátků.

Vyšehrad, Praha 1997, str. 72-78.

Letnice

Tři kroky Ducha

Nedávno jsem na počátku svých přednášek z dogmatiky poprosil studenty o radu a spolurozhodnutí. Chtěl jsem v jednom semestru vykládat Apoštolské vyznání víry. Při tom jsem sotva mohl probrat celý text v jednom semestru. Proto jsem se ptal: Které výpovědi bychom měli bezpodmínečně a důkladně probrat? Odpověď mne překvapila: „Nejvíc hlasů“ dostal Duch svatý.

Tuto volbu si můžeme jistě vyložit různě. Studenti snad reagovali na „výrazné zapominání na Ducha“ v protestantské teologii, totiž na zanedbávání učení o Duchu svatém a zanedbávání jeho skutečnosti – manko, na které nás (právem!) v posledních letech upozorňovalo nejen charismatické hnutí, nýbrž i mnohé hlasy z africké a latinskoamerické ekumeny. Ale nadto lze ze studentského vóta zaslechnout i pozitivní prosbu: právě u tématu letnic, které tak zanedbáváme, přichází ke slovu něco podstatného pro náš život a naši víru: Boží blízkost k našemu světu a životu. Rád bych vám předložil k zamyšlení tři „dimenze“ této Boží blízkosti světu.

Bůh intimní blízkosti

Duch svatý je Boží blízkostí člověku a celému Božímu stvoření. Již ve Starém zákoně označuje „Duch Boží“ zvlášť překvapivou, ale také potěšitelnou, přítomnost Boží. Bůh je nejen Bohem počátku a konce, nýbrž také mým současníkem; je nejen Bohem výšiny a hlubiny, nýbrž také Bohem mé duše, Bohem, který je mi bližší než já sám sobě, který mne oslovuje zevnitř; je to můj osobní Bůh. Především Pavel dosvědčuje tuto uzdravující a potěšující přítomnost Boží uprostřed našich osobních běd, především bídy plynoucí z toho, že se neumíme modlit (kterou většina z nás až příliš dobře zná): „Duch přichází na pomoc naší slabosti. Vždyť ani nevíme, jak a za co se modlit, ale sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným lkáním.“ (Ř 8,26)

Bylo zásluhou mystiků, že nám stále znovu a důrazně dosvědčovali tuto intimní blízkost Ducha svatého. Ale i ti, kdo nejsou právě „mystický založení“, mohou dodat něco k významu tohoto „vnitřního svědectví Ducha svatého“. Právě dnes by to opět mohlo být aktuální. Myslím na zápas tak mnohých současníků o pravou „identitu“ a „seberealizaci“ jejich lidství. Co jsme? Kdo jsem? V čem tkví pravý základ mého osobního života? Jak často býváme zvnitřku a zvnějšku zmitáni, rozptylováni, manipulováni. Ale nechceme žít život určený někým cizím, z „druhé ruky“, nýbrž chceme se stát „sami sebou“. Možnosti, které máme, se nemají rozplynout; naopak, chceme je „vlastnoručně“ uchopit a uskutečnit.

Biblické poselství Ducha svatého se této lidské touhy zastává. Ukazuje zřejmý cíl Ježíšovy cesty, totiž aby člověk neztratil svůj život. Avšak v Ježíšově Duchu naplněná touha po tom, aby člověk „dospěl sám k sobě“, ukazuje jinou cestu než tu, kterou jsme se my, moderní lidé, většinou dali. Naše nejběžnější odpovědi při hledání seberealizace staví do středu heslo: „JÁ SÁM“. Prodlévej sám u sebe, buď sám sobě bližním, osvobod se od odcizující blízkosti druhých!

Duch Kristův naproti tomu zdůrazňuje: Nedojdeme ve své touze k cíli, když se usadíme sami v sobě a budeme kroužit kolem sebe samých. Pravé sebenalezení a seberealizace není výkon, nýbrž dar – dar Ježíšova Ducha. A u toho platí: „Kdo by chtěl zachránit svůj život, ten o něj přijde; kdo však ztratí svůj život pro mne, nalezne jej.“ (Mt 16,25)

Bůh intimní blízkosti není žádným „intimním Bohem“, nechce se stát blízkým jenom mně, nýbrž skutečně blízkým světu.

Církev jako domovská obec Ducha

Vnitřní svědectví Ducha svatého nutí člověka opustit svou izolaci. Není náhodou, že svátek Ducha, letnice, se stal narozeninami církve. Mocné kázání apoštolů, potvrzené Duchem, budí a tvoří nové společenství.

Toto spojení je významné ve dvojím směru. Jednak: Duch svatý evidentně není žádný beztvarý, volně se vznášející přízrak, nýbrž přijímá viditelnou podobu ve věřícím společenství. Není možno se odvolávat na Ducha svatého a ignorovat církev.

Církev může způsobit i trápení. Jen žádné iluze o ní. Není žádnou elitou lidského rodu. Lid Ducha není žádný „duchaplný lid“: „Není mezi vámi mnoho moudrých podle lidského soudu, ani mnoho mocných, ani mnoho urozených...“ (1K 1,26) Přesto však tímto lidským, někdy až příliš lidským společenstvím víry je Duch svatý zaujat. Církev je domovskou obcí Ducha.

Zde je současně třeba brát ohled na tu druhou stránku, Domovská obec Ducha neznámá, že křesťan, probuzený Duchem, církevní společenství prostě pasivně respektuje, že je bez námitek a poslušně „spolkne“. Kristův Duch není žádným zajatcem církve, nerozplývá se v jejím daném stavu, nýbrž chce ji formovat. Směr ukazuje příběh letnic: bratrství v dělení duchovních a hmotných darů. Pavel to vyjadřuje slovy: „Byli jste jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, a všichni jsme byli napojeni jedním duchem.“ (1K 12,13)

To je dynamika Ducha svatého. Duch vane, kam chce. Ale chce očividně vanout ve směru překonání závor, které nás kvůli třídě, rase, kultuře a předsudkům jedny od druhých dělí a jedny proti druhým staví. Každý „apartheid“ (nejen ten v Jižní Africe) je hříchem, „hříchem proti Duchu svatému“.

Toto slovem a činem (a nejlépe „beze slov“: v bratrském duchu) dosvědčovat, náleží ke svatodušnímu svědectví církve.

Třetí krok Ducha: obhajoba stvoření

Duch, blízký světu, přivádí do církve; přesto však nedosahuje v církvi ještě svého cíle. Slovo proroka Joele, které Petr ve své svatodušní řeči vyložil jako naplněné, mluví o vylití Ducha „na všechny lidi“. Toto slovo směřuje nejen k novým věřícím, nýbrž k novému stvoření. Pavel vyjadřuje toto „otevřené dílo“ Ducha, svěřeného křesťanům, působivým obrazem. Mluví o „prvotině darů Ducha“ (Ř 8,23). Tím chce říci: My jako křesťané jsme si Ducha svatého neproňjali, není naším majetkem, nebo dokonce monopolem. Proto nesmíme tuto „prvotinu darů“ zabavit a využívat jen pro vlastní potřebu. Naopak: právě tato prvotina darů otevírá oči a ruce pro touhu stvoření, pro jeho ohrožení nicotou (Ř 8,19nn). Duch svatý bystří naše vědomí a svědomí pro „sténání tvorstva“.

Tento „třetí krok“ Ducha svatého přišel v dosavadních dějinách církve příliš zkrátka. Existovali sice vysoce podnětní myslitelé, kteří stále znovu osvědčovali naději Ducha v nasazení pro zachování a obnovu světa. Myslím třeba na Jana Amose Komenského. Ale většinou zůstala naše teologie a praxe Ducha vězet v niterné a církevní oblasti. Je už třeba konečně toto „zapomínání na Ducha“ překonat.

Více než kdy jindy stává se právě dnes „sténání tvorstva“, našeho ničeného a ohroženého životního prostředí, slyšitelným. Je na čase, abychom my křesťané pochopili a prakticky dosvědčili společenství osudu a naděje se všemi „obyvateli“ naší soužené Země. Duch svatý, obhájce mé duše, je také obhájcem ohroženého stvoření. Chce být dosvědčen jako blízký světu. „I samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku a uvedeno do svobody a slávy dětí Božích.“ (Ř 8,21)

O tento poslední cíl Ducha jde ve svatodušním svátku. A nejen ve svatodušním svátku. Ve vzpomínce na „svobodu a slávu dětí Božích“, ve zmocnění k nim, se otevírá dobrý smysl všech svátků – a křesťanského života, který svátky doprovázejí a obcerstvějí.

dějiny

Theodor Beza (1519 - 1605)

Basilejský reformátor, od jehož narození uplynulo právě 500 let, stojí ve stínu reformátorů Martina Luthera a Jana Calvina, a někdo by možná dodal i Huldřicha Zwingliho. O jeho životním příběhu pojednává stručně kniha „Slovem obnovená“. Tady stačí podotknout, že se narodil 24. června 1519 v burgundském Vézelay a zemřel 13. října 1605 v Ženevě. Kvůli svému příklonu k reformaci musel z Francie utéci, a to do Švýcarska, kde se v roce 1544 oženil. Živil se nejprve tím, že vyučoval řečtinu v Lausanne. Potom byl pozván na ženevskou Akademii Janem Kalvínem a od roku 1559 na ní působil jako rektor. Byl velmi dobře vzdělaným jazykovědcem, podobně jako Erasmus Rotterdamský revidoval z řečtiny překlad Nového zákona.

Theodor Beza znal poměrně dobře českomoravské náboženské poměry, protože od poloviny sedmdesátých let 16. století byl s Jednotou bratrskou v čilém kontaktu. Do své rozsáhlé Harmonie reformovaných (kalvinistických) vyznání (1581) zařadil i Bratrskou konfesi. Jednotu bratrskou považoval za legitimní součást reformované pospolitosti, ač v českých zemích byla ilegální a byla pronásledována. Beza korespondoval s moravskými členy Jednoty a pohostinně otevíral svůj ženevský dům moravským studentům. Jedním z nich byl Karel ze Žerotína, na jehož poplužním statku v Kralicích v naprostém utajení působila bratrská tiskárna. Amedeo Molnár, jeden z nejvýznamnějších evangelických akademiků minulého století, v uvedené knize „Slovem obnovená“ zmiňuje Bezovu jedinečnou teologickou podporu českých studentů, kteří za vlády Habsburků měli velmi ztížený přístup k teologické literatuře. Ve vysokém věku, kdy Bezovi již ubývalo sil a navíc přestával vidět, prodal svou rozsáhlou knihovnu moravskému studentovi Jiřímu Zikmundo-

vi Prackšickému ze Zástřizl a ten si ji dopravil na svůj hrad Buchlov (1599). Osudy Bezovy knihovny v dalších letech jsou zajímavé, o nich se čtenář dozví v článcích jiného evangelického historika, F. M. Bartoše.

Z Bezovy bohaté literární činnosti je zvláště aktuální titul „Práva vladaře a povinnosti poddaných“ (1574), který Beza nejprve vydal anonymně v heidelbergské tiskárně a později, když pominulo nebezpečí vpádu francouzských vojsk do Ženevy a dalších reformovaných měst, vydal ji pod svým pravým jménem i ve Švýcarsku. Kniha reaguje na takzvanou Bartolomějskou noc ve Francii. Fyzická likvidace protestantského obyvatelstva započala 24. 7. 1572 v mnohých francouzských městech. Jen v Paříži za jednu noc zemřelo na 10 tisíc protestantů a masakr se konal i v řadě dalších měst. Pro Bezu znamenal tento masakr změnu názoru na politickou odpovědnost křesťanů. Doposud věrně rozvíjel Kalvínovu teorii o kooperujícím vztahu svobodné církve a svobodného státu. Tváří v tvář genocidě protestantů začal nově přemýšlet o úloze práva, církve a státu. Ptal se, za jakých okolností je legitimní bránit se, třeba násilným sesazením vládce. Kniha sice svým názvem naznačuje, že bude pojednávat o právech vládařů a povinnostech poddaných, obsah však svědčí o pravém opaku. Kniha totiž pojednává o nadřazené úloze práva, kterému jsou podřízeni všichni, včetně vladaře.

V tomto bodě se Theodor Beza shoduje s basilejským kolegou a reformátorem římského práva Francoise Hotmanem, který napsal v roce 1573 vědecký manifest hugenotů „Franco-Gallia“ a soustavně rozvíjel kalvinistické učení o státu. Oba dva – Beza i Hotman – se tak stali inspirací pro měšťanské i šlechtické protagonisty českého království v zápase o svobodu vyznání, které vyústilo (nedlouho po Bezově smrti) do vynuceného vydání Rudolfova majestátu (1609) a do sepsání a vyhlášení České konfederace 1619, která do svých práv a privilegií Rudolfův majestát vtělila.

Jak velký vliv mělo Bezovo dílo v Evropě a Americe, to se dozvíte v díle Martina Wernische „Politické myšlení evropské reformace“. Vliv Bezovy smluvní teorie (ve vztahu občanů a státu) na americké puritány a také jeho pojetí práv jako nezcizitelného Božího daru pojednává také kniha „The Reformation of Law“ (John Witte, Jr.). K pojetí lidských práv jako nezcizitelného Božího daru se později přihlásí autoři Virginské deklarace (1776), Proklamace nezávislosti Americké unie (1776), ale i Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948. Beza navazuje na Kalvína příznáním se k právu na „svobodu svědomí“ a právu na svobodu „uskutečňování náboženských práv“, která jsou zapsána v Desateru. Nadto však počítá s přirozenými právy, mezi něž patří: svoboda k náboženské misi a výchově, svoboda církevního vedení, právo na emigraci, svoboda vyjadřování a shromažďování, petiční právo, právo na uzavírání manželství a právo na rozvod, svoboda k vytváření soukromých kontraktů. Toto pojetí práva pak inspirovalo mnohé autory ovlivněné kalvinismem v Evropě a zejména v Americe.

Pokračování Bezova vlivu, či vlivu jím promyšlených postojů k veřejné odpovědnosti, však neskončilo Třicetiletou válkou. V české teologické tradici s Bezovými

argumenty pracují například autoři Zásad Českobratrské církve evangelické. Jsou sice podepsány jménem Hromádkovým, jednotlivé stati jsou však vypracovány devítičlenným týmem autorů a samotný J. L. Hromádka do nich nepřispěl ani písmenkem, protože se již nestačil zúčastňovat porad komise ustavené 14. synodem roku 1963. V kapitole „Instituce, právo a stát“ (autorkou je Božena Komárková) připomíná dokument kalvinisticko-bézovský důraz na důležitost právní kultury pro společnost i pro církev. Zmiňuje též právo na odpor a na občanskou neposlušnost. Dále připomíná meze práva a institucí, a volá po zmírňování tvrdosti litery zákona. Proti tvrdosti litery je potřeba bránit obviněného, protože horizontem biblicky chápané spravedlnosti je milosrdenství. Cílem není zničující potrestání člověka, ale milost. Usilovat o to je úkol pro každé svědomí zjitřené evangeliem, zejména posledním blahoslavenstvím o pronásledování věřících pro jméno Kristovo. Z prosvětlení lidské existence Ježíšovým blahoslavenstvím vyvozuje pak dokument úkol, který formulovali již zmínění reformátoři, pro něž je každý člověk (nikoli jen vladař) zástupcem Boha.

Právní řád máme chápat jako znamení Boží starosti o člověka. Není božského původu, ale nese v sobě stopy univerzální spravedlnosti, srozumitelné pro věřící i nevěřící, a zároveň vykazuje naše dobové porozumění spravedlnosti, které je vždy jen částečné. Proto má každý věřící „dbát na ryzost právního řádu a obnovu spravedlnosti“. To vyznávala Komárková tváří v tvář socialistické třídní justici. Dílo komise schválil 15. synod roku 1965 a roku 1968 vyšly Zásady ČCE tiskem. V návaznosti na Theodora Bezu tedy vyzývají v případech nouze k občanské neposlušnosti, k odporu proti vladaři, pokud vydává zatvrzele nespravedlivá nařízení (s. 89).

Díky Zásadám ČCE (1968) je pochopitelný teologický vývoj některých českobratrských evangelíků, kteří se v sedmdesátých letech minulého století stali signatáři Charty 77. V jejím rámci se podíleli na tvorbě dokumentů nebo byli mluvčími Charty 77 (Ladislav Hejdánek, Jan Litomiský, Miloš Rejchrt, Jakub S. Trojan). Poměrně dost věřících sympatizovalo s chartistickým hnutím. Z celkového počtu evangelíků to byla zcela jistě menšina, nicméně viditelná a tvůrčí menšina (o tom svědčí nedávno vydané dokumenty Cesta církve VIII. a IX.).

Na J. Kalvína a Theodora Bezu se odvolává Božena Komárková i v otevřeném dopise *Difficile est ...* (1977), a to ve věci práva občanů podávat stížné petice státním úřadům, včetně zákonodárného národního shromáždění. Občané se mají bránit proti nespravedlivým činům státních úřadů, obzvláště dovoluje-li jim to zákon. To je odkaz švýcarské reformace a obzvláště Theodora Bezy, který se stal zakladatelem křesťanský odpovědného pojetí práva.

Na okraj můžeme poznamenat, že nezávislé hnutí Million chviliek pro demokracii je nesené podobnou starostí o uskutečňování spravedlnosti ve společnosti a není náhodou, že její iniciátoři a mluvčí jsou věřící lidé z evangelických kruhů (studenti evangelické teologické fakulty UK v Praze).

(Pavel Keřkovský)

F. L. Věk a Ochránov

(250 let od narození Františka Vladislava Heka)

Kdo by neznal Jiráskovu knihu *F. L. Věk*, po desítky let součást povinné školní četby. Lidé sčítají vědí i to, že předlohou pro postavu obrozeneckého kupce z Dobrušky, který se setkal v Mozartem i císařem Josefem, byl skutečný občan a rodák z Dobrušky František Vladislav Hek, narozený 11. dubna 1769. Letos tedy uplynulo od jeho narození 250 let. Proč však na něj vzpomínat v našem časopise, když nebyl nejen členem Jednoty, ale ani evangelíkem?

Protože nebýt Jednoty, a konkrétně potštejského kazatele Eugena Schmidta a Otto Bernharda z Dubé, Jiráskův román z doby obrození se mohl jmenovat docela jinak a jednat o jiných osobách a místech. Jak k tomu došlo?

V létě 1887 upozornil Jiráška jeho kolega Ferdinand Schulz na bratrského kazatele Eugena Schmidta, který mu sdělil, že v Ochránově nějakou dobu žil a pro Jednotu pracoval jakýsi kupec z Dobrušky, jménem Hek. O Hekovi v té době existovalo pár krátkých informací v literárních časopisech či naučných slovnících. Jiráška však informace zaujala a 31. srpna 1887 zajel i se Schulzem do Ústí nad Orlicí, kde se právě konala kazatelská konference. Jirášek se znal osobně s ústeckým kazatelem Josefem Mikuláščíkem a na místě se seznámil s Eugenem Schmidtem, od něž se dozvěděl víc o životě Františka Heka a hlavně – Otto Bernhard jej upozornil, že Hek napsal svůj životopis, z něžž byla část otištěna v časopise „Der Brüderbote“. Právě Eugen Schmidt Jiráskovi ještě v září opatřil číslo časopisu (listopad 1862), kde byl výňatek z Hekova životopisu otištěn. Když si Jirášek text přečetl, bylo o námětu pro jeho román rozhodnuto: „Ještě jsem nedočel a již jsem hořel,“ vzpomíná později na začátky práce na *F. L. Věku*.

Nechceme však sledovat vznik Jiráskovy knihy, i když byla zásadně ovlivněna informacemi od bratrských kazatelů. Pro nás je důležité, jak to bylo s Hekem a Ochránovem, což je poslední období Hekova života, v románu nezpracovávané (ostatně Hek sám svůj životopis nedopsal až do těchto let, skončil dříve).

Eugen Schmidt se o Heka dlouhodobě zajímal, hledal materiály i v Ochránovském archivu a Jiráskovi poslal ještě řadu informací. Schmidt sám nakonec napsal o svých zjištěních články do *Bratrských listů* (ročník 1, 1894, str. 50 – 52 František Vladislav Hoek). Týkal se samozřejmě především Hekova pobytu v Ochránově a Nízkém, obsahuje z dnešního hlediska řadu nepřesností, protože mnoho materiálů o Hekově životě nebylo tehdy známo.

Článek bratra Schmidta zajímavě končí, když konstatuje: „mnohých bojů života byl by zůstal ušetřen“ (Hek), rozumějme, kdyby se byl rovnou přihlásil k evangelictví. On však zůstal formálně katolíkem a byl proto opakovaně vyšetřován kvůli evangelickým spisům (biblíím) a kontaktům; „tím si milý ten muž život nepotřebně stížil“, uzavírá br. Schmidt.

Obširnější a fundovanější článek vyšel až o 30 let později, to už se náš časopis jmenoval Jednota bratrská. Článek měl název „Historická osobnost F. L. Věka“ a vyšel na pokračování (str. 91-96 a 123-129). Autor není uveden, ale protože redaktorem byl v té době bratr Bohumil Vančura, a protože se v textu uvádí např. „z Dr. Müllerova soukromého dopisu, zapůjčeného nám laskavostí br. K. Reichla“, můžeme snad br. Reichla vyloučit a předpokládat, že autorem byl právě br. Vančura.

To jsou podle mého zjištění všechny zmínky o Hekovi v našem časopise. Teď však se zaměříme na období Hekovy spolupráce s Jednotou.

Důvod, proč se Hek objevil v Ochranově, nebyl vůbec osobní. Důvodem byly v září 1840 zakoupené takzvané Lešenské folianty, 13 svazků starobratrských „Acta unitatis fratrum“. Bratři v Ochranově je po delším jednání zakoupili pro archiv, drtivá většina textů však byla psána česky, tedy „v neznámé řeči“. Hned po získání svazků měly být dokumenty překládány do němčiny, k čemuž chtěli Bratři pozvat člověka, který by tuto práci dobře zvládal. Už před uzavřením koupě, v březnu 1840, se v Konferenci starších mluvilo právě o Hekovi.

V Nížkém na pedagogiu vyučoval v té době Theofil Reichel (dědeček našeho pozdějšího biskupa Karla Reichla), který se s Hekem znal a který patrně zprostředkoval žádost o doporučení vhodné osoby u hraběnky z Redenu, která měla čilé kontakty s Ochranovem i s Čechami. Hraběnka vřele doporučila Heka jako osobu naprosto vhodnou a spolehlivou, doporučila i péči, kterou by měl v té době již více než sedmdesátiletý Hek mít.

V prosinci 1840 přijel Hek do Ochranova. Na členy představenstva udělal velmi dobrý dojem, dohledem nad překladatelskými pracemi byl pověřen kazatel Fridrich Emanuel Kleinschmidt. Hek pilně pracoval na obsahu foliantů a překladech vybraných dokumentů celou zimu a velkou část jara 1841. V květnu si vzal odpočinek a trochu cestoval (Drážďany), v červenci však už byl zase v Nížkém, kde bydlel, a pracoval na svém úkolu. V polovině září měl Hek práci hotovu. Pročetl všech 13 svazků, pořídil německy obsahy a výtahy z důležitějších dokumentů. Vedení Jednoty s ním vyrovnalo účty – a trochu překvapeně zjistilo, že na dotaz, jaký dárek by si Hek přál na závěr své práce, odpověděl, že jeden výtisk Husovy postily, který byl v bratrské knihovně dvakrát.

Koncem září 1841 odjížděl Hek z Ochranova, vzal si poměrně slušný výdělek, vzácnou Husovu postilu a jako dárek svůj portrét, který nakreslil Theofil Reichel. Hek se s Nížkým loučil nerad, stalo se jeho druhým domovem, kde byl obecně oblíben (nazýván „milý stařík z Čech“), pro svou práci vážen a kde žil mnohem pohodlněji než dlouhá léta předtím v Čechách. Hekovy výpisky a překlady jsou dodnes v Ochranovském archivu, i když dnes už mají jen historickou hodnotu.

Kde se Hek zdržoval další skoro tři roky, není zcela jisté. Koncem roku 1843 psal do Nížkého, že nemá stálé místo pobytu. V Kyšperku (dnes Letohrad) žila s rodinou jeho dcera, ale v malém bytě nebyla možnost, aby měl starý pán vlastní pokoj, zdá se

tedy, že tu nepobýval víc, než bylo nutné. Navíc Hek miloval psaní textů, ale i hudby (a nebyl špatný skladatel), k čemuž potřeboval přece jenom klid a soukromí.

Podobizna F. VI. Heka nakreslená bratrem Theofilem Reichlem, dědečkem pozdějšího biskupa Karla Reichla.

Ve zmíněném dopise psal svým přátelům do Nízkého dost dramaticky o tom, jak špatně se mu žije – určitě si nežil tak pohodlně a klidně, jako v Nízkém. Stěžoval si také, že doma (u dcery) nesmí psát, a že je napomínán, aby vnučky nenakazil jedem kacířství. Jeho zeť byl státní úředník a je možné, že žádal tehána, aby nepsal nic, co by mohlo být úřady vnímáno jako nelojální, nic kritického nebo satirického (čehož obojího Hek za život napsal dost).

Výsledkem bylo, že němečtí přátelé na Heka udělali sbírku, vedení Jednoty rozhodlo poskytnout Nízkému příspěvek na Hekovo bydlení a v červnu 1844 přijel Hek podruhé a naposledy do bratrské osady Nízkého. Žil tu skromně, ale určitě pohodlněji než u příbuzných. Přivydělával si příležitostně překlady, psal drobné skladbičky (fanfáry pro postiliony, kteří je pak při průjezdu obcí troubili), pořádal občas přednášky o českých dějinách, učil zájemce češtinu.

A právě v Nízkém se Hek dal do psaní svých pamětí či životopisu, první část dokončil na jaře 1846. V té době již více než 75letý stařec tíhnul dost k úvahám, zbožným meditacím a mravoučným příběhům, čehož je ve spisu někdy více než faktických údajů.

Hek pobyl v Nízkém přes dva roky, na jaře 1846 oznámil, že se bude muset podívat zase domů, aby „nezanedbával výchovu vnoučat“ a někdy v polovině července se vrátil do Kyšperka ke dceři. Tím byly jeho kontakty k Jednotě a Ochranovu (či spíše Nízkému) ukončeny. Zpátky doma se pustil do druhého dílu svých pamětí, na podzim ukončil třetí kapitolu a v květnu 1847 čtvrtou, poslední – chtěl sice pokračovat, ale sil mu ubývalo. V červnu se ještě vypravil naposledy do Prahy (vlakem, asi poprvé v životě), kde pořádal archiv reformovaného sboru v Truhlářské ulici na Novém Městě. Potom již známe jen úmrtní oznámení – zemřel 4. září 1847 u dcery v Kyšperku.

Podrobný životopis Hekův (skoro 600 stran) zpracoval a vydal roku 1975 v Melantrichu literární historik Josef Johanides.

Pro nás je 250. výročí narození tohoto vlastence příležitostí připomenout si, že Obnovená Jednota byla právě pro české vlastence důležitá jako pojítka se staršími dějinami českého evangelictví – a že si této tradice hluboce vážili i osvícení katolíci.

A můžeme si přitom připomenout, jak významnou roli hráli někteří kazatelé Jednoty v českých kulturních dějinách na přelomu 19. a 20. století.

J. Halama

unitas fratrum

Teologická komise Unitas fratrum (Unity Commission on Theology)

zasedala v květnu 2019 (ve dnech 14. - 20.) v Čechách. Teologická komise je volena synodem UF, z každého regionu jsou v ní dva zástupci. Tedy dva ze severní Ameriky, dva ze střední a jižní Ameriky, dva z Afriky a dva z Evropy. Překvapivým řízením posledního synodu jsou za Evropu v komisi dva čeští zástupci: Jindřich Halama a Jan Klas. Devátým účastníkem práce komise je tajemník světové rady UF, bratr Jørgen Bøytler, který se stará o technické zajištění, zápisy a zajišťuje spojení mezi komisí a Unity Boardem.

Letošní zasedání bylo tedy svoláno do Čech, konkrétně se zasedalo v Raspenavě, v hotelu „Zámeček“, kde bylo vhodné prostředí, klid, dobré technické zázemí, stravování, ubytování i konferenční místnost.

V úvodním seznamovacím zasedání jednak všichni účastníci podali informace o sobě a své práci, jednak podal br. Bøytler stručný přehled současného dění v Unitas fratrum ve světě.

Obtížná situace vznikla v Tanzánii s církevní univerzitou (Teofilo Kisanji University). Po dobrých časech, kdy měla až 6000 studentů, klesl současný stav asi na 500. Problémem je státní politika vzdělávání, kdy jsou studenti

školám přidělováni, není tu svobodná volba školy. A samozřejmě jsou studenti přiděleni především státním školám. Ale vznikly i problémy s nekompetentním hospodařením a škola je těžce zadlužena. Jedná se o pomoci, ale je otázkou, podaří-li se školu zachránit.

Problematická je také situace v Nikaragui, tam ovšem kvůli rozdělení a sporům mezi voleným vedením provincie a jeho odpůrci, zasáhlo to velkou část provincie a zatím se přes snahu Unity Boardu nepodařilo najít shodu na řešení situace.

To na Aljašce je situace zřejmá. Synodem z UF vyloučená skupina pokračuje ve své práci, prohlašuje se za Moravians, i když byla opakovaně důrazně požádána, aby to nedělala, a dokonce navazuje kontakty s odpadlými skupinami z jiných provincií (Honduras, Keňa, Tanzánie). Ukazuje se, že značka „Moravian“ se stala v posledních desetiletích velmi přitažlivou, ale řád a disciplína v UF nikoli.

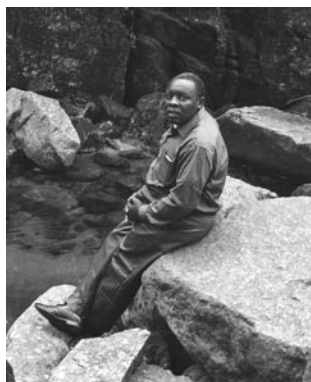
Komise UF při práci

Velké starosti má i práce v Albánii, tentokrát kvůli společenské situaci. V zemi vládnu politické nepokoje, hluboké rozdělení a napětí, což se promítá samozřejmě i do práce církví.

Radostnější zprávy přicházejí z Asie, v Myanmaru (dříve Barma), Koreji a Bangladéši je zájem o novou práci (zvažuje se, zda a jak by bylo dobré ji podpořit – UF nechce mít růst jako hlavní cíl). A nakonec misijní pole v severní Indii by se mělo změnit v provincii. Proces této změny začal vloni a jedno z nejbližších zasedání Unity Boardu by jej mohlo potvrdit.

Část jednání věnovala komise hodnocení misijní konference Jednoty 2017 (psali jsme o ní v NBL 4/2017) a otázce, jak důležité je takové setkávání. Vzhledem k tomu, že jde o velké shromáždění (kolem 200 účastníků) a mnoho z nich si nemůže náklady zaplatit, stojí organizace poměrně dost peněz – a je otázkou, zda z rozpočtu UF dotovat tuto konferenci, nebo raději užít peníze jinak. Nakonec bylo rozhodnuto doporučit Unity Boardu připravit další misijní konferenci na rok 2024.

UF je rozdělena do čtyř zmíněných regionů, ty však kromě nominace členů do ústředních orgánů UF prakticky nevyvíjejí činnost – nekonají se regionální konference, nefungují žádné regionální orgány, ani zřejmě

*člen komise
bratr Kabigi z Tanzánie*

a pravidelná spolupráce provincií v regionu. Komise se zabývala možnostmi takové práce, důvody, proč regionální struktura nefunguje a návrhy, jak by se dala role regionů posílit.

Dokument o interpretaci bible (otiskli jsme v NBL 1/2017) nezbudil žádné zřejmé negativní reakce, zdá se, že vyjadřuje základní shodu na přístupu k bibli v různých částech UF.

Zklamáním bylo, že „Diskusní dokument o roli světové UF“ (připraven 2015), na nějž měly provincie reagovat, zatím přinesl jen tři reakce. Může to být délkou dokumentu (má 25 tiskových stran) a samozřejmě pro sbory, které nepoužívají angličtinu, tedy pro většinu sborů UF, je tu i jazykový problém.

Dost pozornosti věnovala komise hledání vztahů mezi UF a jejími provinciemi, otázce právního postavení různých provincií, registrovaných podle místních zákonů jako samostatné církve, závaznosti rozhodnutí ústředních orgánů UF a vztahu řádu UF (Church Order), vydávaného synodem, a řádů jednotlivých provincií (které jsou zpravidla právními dokumenty, na jejichž základě jsou provincie registrovány jako církve). S tím souvisí i otázka, jak řešit situace, kdy se rozhodnutí některé provincie odchýlí od řádu UF. Při obrovské rozmanitosti UF a různých prostředí, v nichž žije a pracuje, se ukazuje, že není myslitelné řešit to nějakým centrálním nařízením nebo formálním předpisem. V samotném řádu UF je řada formulací, které mají pomáhat

řešit konflikty a neshody, jde jen o to, umět je v lásce a vzájemné odpovědnosti přiměřeně uplatňovat.

Komise se krátce věnovala i struktuře UF, jmenovitě otázce, zda termín „misijní provincie“ není v řadě případů zavádějící a nebylo-li by rozumné zavést označení jiné (jeden z návrhů je vrátit se k označení „přidružená provincie“), zkoumala, jak je v jednotlivých provinciích přijímána ordinace žen (česká provincie je jednou z mála, kde nejsou ženy pověřovány vedením sboru), diskutovala o roli archivů pro teologii UF a chystaném setkání archivářů – a dotkla se i hospodářských věcí, byť z teologické strany. Jak řešit situaci, kdy některé provincie dluží dost značné částky do rozpočtu UF, křesťansky, pastýřsky, nebyrokraticky. Jak povzbudit a motivovat bez trestání – to je úkol možná těžko řešitelný.

Součástí jednání komise byl i výlet do Mladé Boleslavi, starého bratrského sboru, na Karmel a do muzea, kde je uložen před časem objevený archiv seniora Matěje Konečného, a do církevní školy v Liberci a sboru JB v Chrastavě.

Na neděli se pak členové komise rozjeli do několika sborů, tři z nich zavítali do našeho pražského sboru v Malešicích, další do Turnova, část byla v JB v Liberci.

Komise podává zprávu a svá doporučení Unity Boardu, což se nyní stane a následně dostane komise úkoly pro další zasedání, pravděpodobně v roce 2021.

(jhr)

Nové zprávy z Wupperthalu v Jižní Africe

Bratr Jørgen Bøytler, tajemník Unity Boardu navštívil v minulých dnech UF v Jižní Africe, mezi jinými i místo, o jehož ničivém požáru jsme informovali v minulém čísle NBL. Shořelo přes 50 domů a nad obnovou místa (které patří mezi památky) visel otazník. Po necelém půl roce můžeme říci, že obnova již probíhá. Sbory v JAR sebraly v mimořádné sbírce 2 miliony Randů (asi 3 mil. Kč) na pomoc lidem, kteří ztratili domov. Na obnově zničených budov pracují společně církve, státní úřady a řada organizací. Vláda na základě velkého tlaku veřejnosti vyčlenila prostředky

na stavbu 50 provizorních obydlí (v JAR právě začíná zima), která jsou právě dokončena (viz obrázek) a obyvatelé se začínají stěhovat zpátky. Škola již funguje a předpokládá se, že se prakticky všichni obyvatelé vrátí zpátky do Wupperthalu.

Další zdroje pro obnovu obce jsou však stále potřeba a úsilí o jejich získávání pokračuje na všech stranách.

(Unity Newsletter, červen 2019)

náš seniorát

PRÁCE SESTER

Turnovský sbor nabídl svou modlitebnu pro setkání sester Ochranovského seniorátu, které se uskutečnilo v počtu 36 účastnic v sobotu 30. března 2019. Naše řady rozšířilo 7 sester z partnerských sborů v Ochranově a Nieském a téma „Výchova k udržitelnému rozvoji“ připravila sestra Margit Lessing, učitelka mateřské školy z německého sboru Jednoty bratrské v Neuwiedu.

Její vystoupení, po teoretickém úvodu (který otiskujeme dále), bylo velmi originální. Přinesla své kuffíkové loutkové divadlo a sehrála hru „O včeličce a jejích kamarádech“. Na přípravě se v předstihu podílela svým překladem do češtiny sestra Naďa Běťáková, která jednotlivé role rozdělila pro dabérky z Potštejna a Turnova.

Margit obratně vedla loutky, měnila své velice vtipně vytvořené kulisy a obstarala mluvené slovo v němčině, do něhož se naše daběrky úspěšně střefovaly. Margit tak předvedla, jak hravou formou vést děti k přemýšlení o negativním chování lidí ve vztahu k životnímu prostředí.

V odpoledním programu nám sestry Osvaldová a Szczepaníková z Brna vyprávěly o svém putování po stopách moravských exulantů s dokumentací svých snímků z této cesty. Však první část tohoto příběhu byla otištěna již v minulém čísle NBL a v tomto vydání najdete pokračování.

Jelikož práci s dětmi a zapojení rodin ve sborovém životě považujeme v současné době za stěžejní, rozhodly jsme věnovat letošní sbírku pro podporu letního tábora rodin s dětmi v Drhlenách, který pro Ochranovský seniorát organizuje ses. kazatelka E. Šormová.

Společnou písní jsme vzpomněly sester Elisabeth Langerfeld z Nieského a Věry Škardové z Prahy, které v březnu opustily naše řady.

L. Bernardová

Naše děti – naše budoucnost

Milé sestry!

Přemýšlela jsem celé týdny, diskutovala se svým synem, psala jsem a škrtdala, lámala si hlavu, o čem mám dnes referovat a vyprávět.

Jakou zodpovědnost máme jako rodiny, vzdělávací zařízení a sbory za utváření plnohodnotné budoucnosti našich dětí?

Mám referovat o své práci v mateřské školce nebo o svých zkušenostech při utváření dětských bohoslužeb v Ochránovské Jednotě bratrské v Neuwiedu, o své roli konzumentky nebo matky a stále ještě dcery?

Psát o výchově znamená psát o všech oblastech života. Psát o vztahu lidí k životnímu prostředí by znamenalo vyplnit ustaranými úvahami celé svazky.

Na povinnost a zodpovědnost naší generace zasazovat se o mír, spravedlnost a zachování stvoření apelovat nemusím, to víme všichni.

Musela jsem najít jeden bod, kde bych mohla začít. Potřebovala jsem mít před očima konkrétní cíl a červenou nit, abych se pak odvažovala jít krok za krokem správným (myšlenkovým) směrem. Konec konců mi Líba svěřila odpovědnost za následujících 60 minut.

Z hlavy se mi kouřilo jako z výfuku dieselového automobilu.

Plníme, otravuje a ničíme naši planetu, mizí rozmanitost živočichů a ekosystémů. Lidé dál bezstarostně dávají v sázku základnu své existence. Jen málokterí si uvědomují svou zodpovědnost. Lehkomyslně a bezmyšlenkovitě dáváme v sázku budoucnost svých dětí.

Máme vůbec zapojovat děti, když se mluví o tísnivých a hrozivých tématech, jako je změna klimatu? Ano, samozřejmě! Nicméně tak, aby to odpovídalo jejich věku, povzbuzovalo, ukazovalo cestu.

Děti jsou tazatelé, kteří se ptají proč a nač. A hledající, kteří se chtějí dostat k jádru hádanky, zatímco dělají své vlastní zkušenosti, základní zkušenosti, které si ponosou celý život. Zažívají postoje a chování dospělých, jejich hodnoty a nastavení a napodobují otevřená i skrytá poselství svých vzorů.

Tady můžeme začít – jako rodiče, prarodiče, vychovatelé, učitelé, doprovázející...

Jen toho, co znám a naučil jsem se mít rád, si mohu vážit a uchovávat to, říkal už Komenský.

To, co vnímám všemi smysly a čeho se naučím vážit, co mi dělá radost, to zůstává v mé paměti a má trvalý vliv na mé myšlení a chování. Musíme s dětmi mluvit a názorně jim ukazovat, jak dát myšlenky a pocity do slov, jak se ptát na pozadí skutečností a postojů, vzbuzovat jejich zájem a zvědavost tím, že sami jdeme životem se zájmem a zvědavostí.

Tak je etické vzdělání, učení o hodnotách, úzce spojeno s náboženskou výchovou. Společně děkujeme a modlíme se před jídlem. Potrava je cenný dar.

Každý pátek děti poslouchají a prožívají biblické příběhy. Životní světy jsou různé. Všechno se navzájem podmiňuje. Nejvyšším příkázáním je láska, úcta k hodnotám.

Oslavujeme církevní svátky v ročním cyklu. Rituály dávají bezpečí, důvěrnost.

Zveme na rodinné bohoslužby, jako třeba na Květnou neděli nebo Díkuvzdání za úrodu. A zažíváme společenství.

Ukažme jim, co je pro nás důležité. Ale také vnímejme, co je důležité pro ně. Dejme našim dětem kořeny a křídla – bezpečí a svobodu.

Děti mají fantasticky nekomplikované myšlenky a řešení.

„Kdybych rozhodoval já, všude bych zasadil ovocné stromy, aby lidé a včely měli co jíst. Pro chudé děti mají být postaveny domy, ve kterých dostanou zdarma hračky a oblečení a jídlo a zmrzlinu,“ říkaly naše pětileté až šestileté děti v mateřské škole při přípravě na Světový den dětí. Ten každoročně připomíná práva dětí, v tomto případě právo na spolurozhodování.

Angažovanost potřebuje dobré vzory, vlastní zkušenosti a úspěchy – je tedy dobré, aby děti ve svém okolí prožily angažované lidi, v rodině, ve sboru i v obci.

Naše vnímání světa a naše chování určuje chování dětí.

V koncepci Ochránovského dětského domu v Neuwiedu se říká, že chceme děti a jejich rodiny, které nám byly svěřeny, doprovázet na části jejich životní cesty - a nesení vírou a nadějí je podporovat, aby se dobře vyrovnávaly se životem!

V doporučeních týkajících se vzdělávání a výchovy ve Střediscích denní péče o děti v Porýní Falcku se uvádí v části „Vzdělávání pro udržitelný rozvoj“:

Děti jsou podporovány, aby rozvíjely pochopení komplexních souvislostí jednání a smyslu. Jsou povzbuzovány k tomu, aby přemýšlely dopředu, aby jednaly udržitelným způsobem, spojovaly různé oblasti života, byly empatické a cítily solidaritu.

Vzdělávání s dlouhodobě udržitelnými cíli, obsahem a metodami pomáhá dětem orientovat se ve stále složitějším světě.

Základy postojů, hodnot a znalostí jsou již získány v prvních letech života.

Udržitelný rozvoj posiluje náš smysl pro odpovědnost za společné dobro. Uznání toho, co je dobré a nezbytné. Udržitelné.

To je ono! Potřebuji příběh, který člověka těší už při psaní. Opakovaně využitelný příběh, nejen k jednorázovému použití.

Potřebujeme příběhy, které osloví všechny smysly. Kterým budeme rozumět i v jiném jazyce a v jiných zemích. Příběhy, které nám dodávají odvalu a podněcují nás a mění náš úhel pohledu.

A tak vznikla myšlenka kufříkového loutkového divadla, které jsem vzala sebou: O včeličce a jejích kamarádech.

Margit Lessing

Sborový den v Praze

Dne 26. 5. 2019 jsme se jako každoročně sešli v naší hezké kapli v Praze Malešicích ke sborovému dni. Je krásné, že už můžeme říkat „každoročně“.

Po společném obědě jsme se zájmem vyslechli přednášku bratra profesora Pavla Hoška o Vyprávění příběhů v době, která vyprávění příběhů nepřije.

Bratr profesor nám vysvětlil, jak důležité jsou příběhy v životě člověka od nejtělejšího věku. Pomáhají nám i našim dětem pochopit kdo jsme, odkud jsme přišli a kam směřujeme. Na základě příběhů si již malé dítě vytváří svou hierarchii hodnot,

vědomí, co je správné a co ne, vybírá si smysluplné vzory, učí se orientovat v záplavě informací. Upozornil, jak inspirativní je v tomto směru židovská zbožnost. Ale ze všeho nejdůležitější je stát se součástí Příběhu.

Po přednášce jsme diskutovali nejprve s bratrem Hoškem a po jeho odchodu jsme pak dlouho hovořili o možnostech práce v Malešicích, o tom, co se již podařilo nastartovat a o dalších výzvěch.

Malé děti byly místo přednášky na vycházce se sestrou kazatelkou a během diskuze si pak v kapli hrály.

Bylo to velmi příjemné – a věřím, že i požehnané – odpoledne, jediným stínem bylo, že nás nenavštívil nikdo z ostatních ochranovských sborů. Škoda.

(ek)

Naše putování po stopách Moravských bratrů

(část druhá)

Poněkud utmáčené a promoklé jsme dorazily do Svidnice (Świdnica) a ubytovaly se v hotelu. Měly jsme za sebou nocleh v boudě na fotbalovém stadionu a další na neutěšené ubytovně. Odložily jsme na jeden den batohy a pookřály. Ve městě jsme si prohlédly Muzeum starého obchodnictví s expozicí o zdejší kupecké tradici a výtvarnou výstavu. Ve Svidnici je mnoho pamětihodností, za kterými stojí za to cestovat, ale také příjemné kavárny, opravené fasády historických domů, staré i moderní sochy a působná zákoutí, lákající k bloumání. Před gotickou Katedrálou sv. Stanislava a Václava, jejíž věž strmí do výše přes sto metrů, se nachází klečící socha papeže Jana Pavla II., opírajícího se o pastýřskou hůl. Úcta k bývalému papeži polského původu je v Dolním Slezsku všudypřítomná.

Původně jsme měly v plánu přespávat také pod širákem, ale počasí a nakonec i naše potřeba určitého zázemí způsobily, že pod otevřeným nebem jsme přenocovaly jen jedenkrát. Zato nezapomenutelně, protože okřídlení mravenci, kteří se rojí jednou do roka, přiletěli na svůj rej do jednoho z našich spacáků, zrovna když jsme se chystaly ulehnout.

Dobrou službu nám na cestě prokázaly třírohé klobouky, které se osvědčily jako vynikající ochrana před sluncem a deštěm, i jako propagace. Upoutávaly pozornost kolemjdoucích, kterým jsme objasňovaly, kam kráčíme a proč.

Díky *Via exulantis* jsme se seznámily s oblastí Dolního Slezska, která má za sebou bohatou historii. Prolíná se v ní období vlády polského rodu Piastovců, kteří do země pozvali německé osadníky, s příslušností Dolního Slezska k českým zemím a později k Prusku.

Na cestě jsme nacházely mnoho stop reformačního hnutí. Zvlášť působivé byly tzv. kostely míru a kostely milosti. Navštívily jsme Kostel míru sv. Trojice ve Svidnici (Kościoł Pokoju pw. św. Trójcy), jehož stavbu v 50. letech 17. století umožnil ústupek císaře Ferdinanda III. Habsburského. Císař evangelíkům povolil postavit tři vlastní kostely – ovšem bez cihel, jenom ze dřeva, hlíny a slámy, a za městskými hradbami. Za těchto obtížných podmínek byl vybudován největší hrázděný kostel v Evropě, do kterého se vejde sedm a půl tisíce lidí. Překvapil nás zdobený barokní interiér, a také pohyblivé varhany, při jejichž hře se údajně pohybují rovněž andělíčky, kterými jsou varhany ozdobeny. Kostel míru ve Svidnici je zapsán na seznam Světového dědictví UNESCO. K jeho kráse přispívá i to, že je obklopen vzrostlými stromy.

Šest kostelů milosti (Kościoły Łaski) bylo postaveno díky narovnání z roku 1709, pro něž připravila půdu mezinárodní smlouva mezi švédským králem Karlem XII. a císařem Josefem I., zajišťující zlepšení postavení evangeliků ve Slezsku. Prohlédly jsme si dva ze čtyř dosud stojících kostelů - dnešní Kostel Matky Boží Růžencové v Kamenné hoře a ohromující stavbu Kostela Povýšení svatého kříže v Jelení Hoře, obklopenou barokními náhrobními kaplemi. Podivuhodné město Jelení hora (Jelenia Góra), v němž je možné vidět spoustu pamětihodností, leží v blízkosti Krkonoš, na dohled od Sněžky.

V Jelení Hoře jsme na noc našly útočiště u řádových sester sv. Marie Magdaleny, které se věnují zvláště ženám a potřebným rodinám. Přijala nás mladá, laskavě se usmívající sestra Malwina. Ujala se nás přesto, že obytné prostory klášterního domu Siostr św. Marii Magdaleny od Pokuty byly čerstvě po rekonstrukci a ona sama přišla do Jelení Hory teprve před týdnem. Pokojík, do kterého nás sestra Malwina zavedla, byl velmi útulný a příslušenství na chodbě zářilo novotou. Po celodenním putování v parném počasí s těžkými batohy na zádech jsme se dotýkaly hygienického zařízení téměř s nábožnou úctou. Ráno jsme prožily mši svatou v přilehlé bazilice sv. Erasma a Pankráce. Sestra Malwina nám doporučila zavítat také do Lubáně, kde se laskavě přijetí sester opakovalo.

Jedna z nás se kvůli nečekaným rodinným záležitostem rozhodla pro návrat domů o pár dní dříve.

Čtrnáctého dne putování po Via exulantis, ve čtvrtek 26. července 2018 po desáté hodině večer, dvě blouděním zmožené poutnice vkročily do Herrnhutu.

Herrnhut! Český Ochranov, místo, které bylo v roce 1722 zabydleno náboženskými exulanty ze severní Moravy, jimž poskytl útočiště Mikuláš Ludvík hrabě ze Zinzendorfu. Dostaly jsme se do městečka až za tmy a ztěžka došly k bratrské modlitebně. Tam nás vyzvedli dávní přátelé poutnice Věry, manželé Iva a Ulf Baumovi. Hodili si na záda naše batohy a vedli nás k sobě domů. Letní noc prosvěcovaly z nároží zářící paprskovité hvězdy, které do ní vnášely atmosféru adventu, Vánoc a tajemství.

Díky laskavému přijetí jsme se u Baumových mohly cítit jako doma. Nabraly jsme nové síly a další den vyrazily autobusem do blízké Žitavy.

Žitava (Zittau) je starobylé město v saské části Horní Lužnice. Nachází se v trojmezí Německa, Česka a Polska. Kromě toho, že Žitava kdysi patřila k území Čech, se v ní za doby třicetileté války usadilo přes tisíc rodin českých exulantů. Ještě dnes je při procházce městem patrné, že bývalo bohatým a kulturně významným centrem. Prohlédly jsme si v muzeu expozici o místní historii, prošly se středověkými ulicemi, ale hlavní dojem v nás zanechala dvě tzv. postní plátna, malá a velká. Velké postní plátno vzniklo v roce 1472 a na ploše 56 m² zobrazuje devadesát biblických motivů, Malé postní plátno je o sto let mladší. Plátna v době půstu zahalovala v kostele oltář. K Velkému postnímu žitavskému plátnu se pojí příběh o jeho ztrátě a naleze-

ní – na konci druhé světové války byly kusy rozřezaného plátna objeveny uprostřed lesa, kde sloužily sovětským vojákům jako zástěna v přírodní sauně. Vybledlé a poničené kusy plátna byly darem švýcarské restaurátorské dílny rekonstruovány a nyní je plátno vystaveno v Muzeu kostela svatého Kříže.

Komentář prohlídky je možné slyšet v češtině, která je ostatně v Žitavě přítomná také na dalších památečných místech. Česky nám odpověděla dokonce studentka pracující jako brigádnice v obchodě s potravinami – studuje slavistiku na univerzitě.

Večer jsme si na terase povídali s Ivou a Ulfem o jejich životě ve sboru Obnovené Jednoty bratrské Ochranské (Evangelische Brüdergemeine Herrnhut), jehož jsou aktivními členy. Na druhý den jsme se vydali na společnou procházku po řadě pozoruhodných míst. Ochránov jako by zakonzervoval dobu, kdy se v něm v 18. století formovala Obnovená Jednota bratrská. Památkové budovy, pečlivě opravené, si zachovaly původní vzhled, střídmy interiér bratrské modlitebny v centru města se příliš nezměnil, udržela se i řemesla, která exulanti přinesli s sebou – textilní a truhlářská výroba. Tradici má rovněž místní péče o seniory a hendikepované v diakonii. Město je obklopeno zelení, zahradami a lesoparkem, zdobí jej dlouhá lipová alej. Některé třísetleté stromy sázel hrabě Zinzendorf.

Navštívili jsme manufakturu na výrobu ochranských hvězd, někdy nazývaných také moravskými, protože jejich výroba je spojena s působením Moravanů – sestavení hvězdy s pětadvaceti paprsky používali od roku 1821 při výuce geometrie. Ochranské děti posílaly hvězdy jako dárek svým rodičům na misích v různých částech světa, a tak se hvězda rozšířila do všech končin.

Působivý je bratrský hřbitov Boží Pole, kde je do země zapuštěno šest tisíc jednoduchých kamenných náhrobních desek. Moravští bratři – a sestry ve své části – zde jako sémě čekají na vzkříšení při Ježíšově návratu.

Velmi nás v Ochránově zaujala lesní stezka, na jejímž začátku se nachází opracovaná kláda s nápisem Ich bin der Weg. Geh. Já jsem ta cesta. Pojď. Stezku dlouhou několik kilometrů lemují sochy, které před lety vytvořili místní lidé v době vysoké nezaměstnanosti. Za podpory úřadů vznikla umělecká díla, do kterých jejich tvůrci vtělili své obavy, nejistotu i naději na lepší budoucnost. Pokud ve skupince nezaměstnaných byli dva členové církve, dostalo se všem výkladu o historii Jednoty bratrské. Nejvíce nás oslovila instalace na téma podobenství o hořčičném zrnku. Ve skleněné desce, umístěné mezi dvěma kamenými deskami, je zasazeno malé hořčičné zrnko. Skrze sklo je výhled na mohutný vzrostlý buk, v jehož koruně zpívají ptáci.

Přišla neděle a poslední den naší pouti. Zahájili jsme ji čtením hesel Jednoty bratrské. Hesla se v Ochránově dle tradice každoročně losují a následně překládají do padesáti světových jazyků. Na neděli připadla kromě biblického verše myšlenka:

„Cenné po člověku zůstávají stopy, ne boty.“ A už je zde bohoslužba v bratrské modlitebně, vrchol našeho putování. Vedle německých písní zpívá společenství čes-

ky píseň Někdo mne vede za ruku. Dostaly jsme příležitost krátce sbor pozdravit. Diakon Volker Krolzik kázal na text Mt 25, 14–30, podobenství o hřivnách. Povzbuzoval nás: nenechejme se vést strachem, ale důvěrou a nebojme se riskovat a dělat chyby.

Po návratu domů jsme se dozvěděly, že pan Zdeněk Valchář, který v nás vzbudil zájem o Moravany a Via exulantis, odešel na věčnost toho dne, kdy jsme dorazily do Herrnhutu.

Vděčnost za možnost putování po stopách Moravských bratří v nás stále svítí jako malá, ale jasná ochranovská hvězda.

Kateřina Szczepaniková, Věra Osvaldová

knihy

Nová kniha o dějinách Izraele

Možná si vzpomenete, že v NBL vyšel v roce 2015 text o dějinách Izraele a Judska v době královské od Filipa Čapka (1/2015). Na toto téma vyšla nyní celá kniha, která předkládá a vykládá nové informace o dějinách Izraele, jak se objevují intenzivním archeologickým výzkumem na mnoha místech dnešního Izraele.

Autor, evangelický farář a učitel evangelické fakulty, docent Filip Čapek, se sám na archeologických expedicích v Izraeli podílí již víc než deset let (a s ním i další učitelé a studenti fakulty) a zná jak archeologickou práci samotnou, tak odbornou literaturu, která na ni navazuje a pokouší se nalezené interpretovat.

Pro zastánce jednoduchého čtení bible jako nejen svědectví o Bohu, ale také jako učebnice dějepisu, to nebude čtení snadné, protože čím více o dějinách Izraele víme, tím je zřetelnější, že se autoři nedrželi – a zřejmě ani nemohli držet – přísně historických událostí. Kniha přináší dost odborný, ale přece čtivý výklad, jak se utvářely dějiny Izraele a Judska, jaký byl mezi oběma útvary (někdy královstvími, jindy ne) vztah a jak a proč to bibličtí autoři použili.

Kniha je doplněna množstvím barevných fotografií a černobílých nákrešů, plánků a tabulek a určitě by ji měl číst ten, kdo chce vykládat bibli. Zajímavá však je pro všechny milovníky historie a zvláště archeologie.

Filip Čapek. Archeologie, dějiny a utváření identity starověkého Izraele. Vyšehrad, Praha 2018.

Pocta bratrskému tiskaři z Mladé Boleslavi

V loňském roce uplynulo 500 let od chvíle, kdy v Norimberku vyšla tiskem první mapa Čech (1518), takzvaná Klaudiánova mapa. Mikuláš Klaudián byl boleslavský lékař, který se připojil k Jednotě bratrské a stal se prvním boleslavským tiskařem. Od roku 1511 byl v Norimberku, ve známé tiskařské dílně, ve které vyšla posléze i mapa Čech. Nedlouho potom, ještě v roce 1518, přišel Klaudián zpátky do Boleslavi a zřídil si tu tiskařskou dílnu na Karmeli, v budově, která je dodnes dochovaná a visí na ní pamětní deska. Klaudián však nepůsobil příliš dlouho, 1521 těžce onemocněl a zemřel.

*tiskařská značka
Mikuláše Klaudiána*

Společnost Mikuláše Klaudiána v Mladé Boleslavi se rozhodla pětisté výročí první tištěné mapy Čech využít k připomenutí bratrského tiskaře, který mimo jiné vytiskl řadu spisů Bratra Lukáše. V knize nazvané lapidárně „Klaudián“ najdeme studie o místě a čase, kdy a kde Klaudián působil, tedy o Mladé Boleslavi na počátku 16. století, o Jednotě bratrské zde, o počátcích knihtisku v Čechách vůbec a o boleslavském tiskařství zvlášť. Mapě Čech je věnována značná pozornost, její výtisk je ke knize přiložen a je důkladně analyzován z hlediska kvality mapy (kartografie) i z hlediska obrazového doprovodu, především erbů.

Knihy není rozsáhlá (125 stran), a je dost drahá, jednak pro kvalitu papíru a tisku, jednak pro malý náklad.

Hodí se spíš do knihoven milovníků regionální historie a do odborných knihoven, kde si ji lze vypůjčit a přečíst. Pro nás je jako svědectví o bratrské tiskárně v Mladé Boleslavi zvlášť milá.

Kolektiv autorů. Klaudián. Společnost Mikuláše Klaudiána Mladá Boleslav. 2016.

**Staršovstvo Ochranovského sboru při ČCE
v Železném Brodě**

**srdečně zve na Husův den
v neděli 7. července 2019**

V 9:30 se budou konat nedělní bohoslužby v železnobrodském kostele, kázáním poslouží emeritní farář ČCE *Petr Fírbas*

V poledne bude na faře k dispozici pohoštění pro všechny, zvláště ty, kdo přijedou odjinud.

Odpolední shromáždění ve skalách na Kalichu začne v 15 hodin, kázáním poslouží *Matouš Jaluška* a přednášku s tématem „Co by nám řekl M. J. Hus dnes“ prosluví emeritní synodní senior bratr *Joel Ruml*.

V sobotu 6. 7. večer bude předcházet již rovněž tradiční noční setkání ve skalách na Kalichu (ve 22 hodin).

Jan Hus jako světec

Svátek Jana Husa v 15. století

Když husité začali využívat své vojenské převahy a ohrožovat sousední i vzdálenější země, rozhodli se v roce 1431 otcové basilejského koncilu pro mírovou cestu urovnání konfliktu. Pozvání odsouzených kacířů k diskusi o kontroverzních otázkách víry nemělo v dosavadních dějinách církve obdoby. Trvalo pět let, než byla jednaní mezi Čechy a koncilem dovedena k závěru. V létě 1436 byla v Jihlavě za účasti císaře Zikmunda dohoda zpečetěna. Takzvaná kompaktáta prozatím ukončila husitské války a umožnila Zikmundovi konečně doopravdy usednout na trůn. Koncil v omezené formě povolil čtyři artikuly pro území Českého království a Moravského markrabství. Husité byli přijati formálně zpět do církve; každý dospělý se mohl svobodně rozhodnout, zda bude přijímat večeři Páně v katolickém kostele pod jednou, anebo v utrakvistickém kostele pod obojí.

Jan Hus se již z tohoto úspěchu svých stoupenců těšit nemohl. V paměti husitů však žil dál. Vedle laického kalicha patřilo uctívání svatého Jana Husa k hlavním poznávacím znakům utrakvistické církve. Krátce po Husově a Jeronymově popravě pronesl Jakoubek v Betlémské kapli kázání „na paměť nových mučedníků“. V deskovém malířství druhé poloviny 15. století byl Jan Hus zobrazován jako mučedník a patron české (kališnické) církve. Oltářní křídla ze severočeské vesnice Roudníky z doby před rokem 1486 (dnes v Husitském muzeu v Táboře) znázorňují kromě Husa na hranici také mučedníky Jakuba, Šebestiána a Vavřince... Po své mučednické smrti sloužil Hus svým stoupencům jako identifikační figura překračující svým významem hranice mezi jednotlivými proudy. Jeho díla se dále opisovala a od počátku 16. století také tiskla. Nicméně mnohem více než jako autor přežíval Jan Hus v utrakvistické církvi jako symbol.

*Jan Hus na hranici - kostel v Roudníkách
před rokem 1486*

(P. Soukup. Jan Hus. NLN 2015, str. 178)